

Dumitru Stăniloae

**Jesucrist,
llum del món
i divinitzador
de l'home**

Pòrtic

DUMITRU STĂNILOAE

Jesucrist, llum del món i divinitzador de l'home

Introducció de Nicolae Moşoiu
Traducció d'Adriana Butnariu

Clàssics cristians del segle xx

Pòrtic

Consell Assessor:
Josep Castanyé
Lluís Duch
Sebastià Janeras (director)
Salvador Pié
Armand Puig

Primera edició: juny del 2016
Títol original: *Isus Hristos lumina lumii și îndumnezeitorul omului*
Bucarest: Anastasia 1993; Bucarest:
Editura Basilica 2014 (Opere complete 6)

© Lidia Ionescu Stăniloae, Dumitru Horia Ionescu
© de la introducció: Nicolae Moșoiu, 2016
© de la traducció: Adriana Butnariu, 2016

Drets exclusius en llengua catalana:
Raval Edicions, SLU, Pòrtic
Diagonal, 662-664
08034 Barcelona
www.portic.cat

ISBN: 978-84-9809-358-2
Dipòsit Legal: B. 12.431-2016
Fotocomposició: Víctor Igual, SL
Impressió: Bookprint

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47).
Tots els drets reservats.

ÍNDIX

INTRODUCCIÓ	
Biografia de Dumitru Stăniloae	12
Pensador ecumènic	14
L'obra i el pensament de Stăniloae	17
L'obra <i>Jesucrist, llum del món i divinitzador de l'home</i>	28
BIBLIOGRAFIA	31
JESUCRIST, LLUM DEL MÓN I DIVINITZADOR DE L'HOME	
Capítol 1. La llum creada i la llum increada	39
Capítol 2. L'home i el món, existències sense sentit quan es consideren com a última realitat, però misteris i llums infinits quan es veuen en la unió amb Déu	48
Capítol 3. El primer coneixement de la llum a través de la meva consciència, combinada amb la consciència del proïsme, en dependència amb la consciència o en comunió amb la consciència suprema	58
Capítol 4. La llum i el Logos	64

ÍNDIX

Capítol 5. El Verb de Déu encarnat, llum i vida, oposades a la foscor i a la mort	74
Capítol 6. El fill de Déu ha vingut al món com a exemple de bondat, fruit de l'amor, i com a testimoni del valor concedit a l'home, tot i que hagi estat creat del no-res	82
Capítol 7. Crist ha vingut al món com a llum, més enllà del món, i com a Creador del món pel seu naixement de la Verge	86
Capítol 8. El Verb de Déu encarnat, camí per a la vida i, per això, llum i veritat que se'ns descobreix a nosaltres (Jn 14,20)	96
Capítol 9. La promesa feta a l'home per aixecar-se de les tenebres del pecat cap a la llum de Déu, pels sacrificis demanats de la Llei d'abans de Crist	107
Capítol 10. La sortida efectiva de l'home de les tenebres del pecat a través del naixement del Fill de Déu, fet home per sacrificar-se pels homes i per ressuscitar	110
Capítol 11. La vida de Déu donada a nosaltres pel sacrifici del seu Fill fet home	113
Capítol 12 . La resurrecció de Crist, sentit de la història o la seva superació	119
Capítol 13. La llum portada a les creatures racionals a través del judici de Crist	127
Capítol 14. L'eternitat segura portada a la humanitat	

ÍNDIX

- per la resurrecció de Crist i la llum plena que prové
de la resurrecció universal 134
- Capítol 15. Jesucrist, el Fill de Déu encarnat, llum del
món, desitjada i vista per la nostra intel·ligència com
a compliment de l'ésser humà i del sentit de la història 158
- Capítol 16. Els dogmes cristians o els ensenyaments de
Crist i sobre Crist, testimonis de l'amor i del poder diví
i de la llum eterna, a la qual està cridat el nostre ésser 167
- Capítol 17. Els dogmes cristians i apostòlics, expressions
i testimoni del bé més profund 177
- Capítol 18. L'existència, el coneixement i l'amor sense
començament de Déu en la Trinitat 182
- Capítol 19. La persona humana, llum i misteri en unió
amb la Santa Trinitat en Crist ressuscitat 193
- Capítol 20. La Transfiguració de Crist al Tabor, testimoni
anticipat de la llum de la Santa Trinitat, que irradiarà
del seu cos ressuscitat i de tots els qui mostraran la seva
fe amb els seus actes 204
- Capítol 21. La Dormició de la Mare de Déu i la seva Assump-
ció al cel és una altra llum donada per Jesucrist als homes 211
- Capítol 22. L'Església, esbarzer ardent pel foc de Crist
i lampadari que guia cap al Regne etern de Déu 214
- Capítol 23. La llum divina en la descripció de sant Simeó
el Nou Teòleg 217

Capítol 1

La llum creada i la llum increada

La Santa Escriptura ens revela Déu en ell mateix com a llum per si mateix, sense començament i infinit, però com a font d'aquesta llum. Sobretot en l'Antic Testament, Déu és vist com el qui crea la llum del món. La llum física irradia d'una manera especial del Sol com d'un astre encès o com a matèria fina que s'escampa sobre la part de la Terra girada cap a ell i perquè tot-hom la vegi, com les ànimes revestides de cossos. I és aquesta llum que permet a l'home de raonar, com a llum conscient, i li permet d'observar la reorganització racional dels components de la naturalesa física, de l'harmonia que es crea entre ells, com si fos una llum espiritual. D'aquesta manera, la llum física neix també de la intenció de donar a l'home la visió espiritual, com a segon pas cap a la llum. I ambdues són creades.

L'home és conscient que en aquesta llum de l'univers físic tot té un ordre proporcionat. Pot veure l'aire i l'aigua en la seva composició química, pot conèixer el perquè de la seva vida, pot veure les herbes que creixen i els arbres que amb els seus fruits l'alimenten, pot observar cada espècie d'animals, peixos i ocells, però sempre reportats al seu ús. Mitjançant la seva raó, l'home descobreix tot sol l'ús racional que la naturalesa posa a la seva disposició en la seva diversitat.

Si l'home es queda amb el coneixement superficial de les coses i les adapta només a les seves necessitats físiques, no les podrà conèixer en la seva totalitat, en la seva llum. L'home es pregunta quin és el seu camí cap a la vida, com a existència racional, i quins són els components de la naturalesa, com a racionalitats fetes a la seva mida i adaptables sempre a les seves necessitats mitjançant el raonament. Si no descobreix el valor de la seva existència terrenal, es queda en la foscor amb el seu raonament percebut i amb la seva racionalització de les coses perceptibles en aquesta foscor.

L'home ha estat creat per aspirar cap a la vida eterna, i durant la seva vida terrenal es prepara per a la vida eterna amb l'ajut de la raó o de la seva llum percebuda i a través de les raons de la naturalesa material o de la seva llum, captada pel seu raonament. Amb el seu raonament o la seva llum, l'home veu en la racionalització de la naturalesa la transparència d'un Creador i Sostenidor seu i de la naturalesa, un Creador que els ha creat tots dos, per al seu creixement cap a la vida eterna en comunió amb ell. Però, en aquest context, l'home necessita també una llum increada, que prové del Creador del món, que el manté en relació amb ell. Sense aquest Creador que es revela i que representa l'apogeu de la llum percebuda per l'home i per la naturalesa, la relació que es forma entre l'home i la naturalesa rep només parcialment la llum; i si es veu com a única realitat, l'home i la naturalesa estarien envoltats per la foscor. L'un i l'altra es revelen en la seva llum sobretot a través del seu Creador.

Si la llum perceptible de la naturalesa i la llum captada per l'home no brollessin d'una font de llum superior, dependrien d'una llei, que hauria de considerar-se com a suprema. Però qui ha fet aquesta llei? Si no té una llibertat, hauria de dependre d'una existència superior lliure. Al final hi ha d'haver una existència lliure i suprema d'on sorgeixi qualsevol altra llum inde-

pendent i que representi la meta suprema de totes les coses. Hi ha d'haver un altre motiu per a la creació d'aquestes dues llums, i no pas la necessitat de la llum d'on prové la llum perceptible del món, feta per a la llum perceptible de l'home. Perquè en aquest cas hauria de dependre també d'una altra existència superior. I aquest motiu no pot ser més que l'amor de Déu per l'home, que l'ha portat a l'existència. I es pot comprovar pel fet que l'home no té només el raonament, sinó també la raó revestida de cos, perquè ha volgut donar vida no solament a un món espiritual, sinó també a un món material, capaç d'omplir-se de la llum de l'esperit humà i, a través de l'home, fins i tot d'una llum superior. El salmista afirma directament que la llum del món prové de Déu: «Teu és el dia, teva és la nit; tu fixares la lluna i el sol» (Sl 73,17 [74,16]). Això fa que la llum suprema contingui també l'amor. No crearia els homes només perquè coneguin la llum racional del món a través de la llum del seu raonament si no tingués l'amor com a mitjà del creixement dels homes, que arribarien a conèixer Déu com a llum a través de la llum física del món. No ho faria sense el seu amor per ells i sense fer-los conèixer l'amor envers ell a través de la llum que els ofereix.

I això significa que la mateixa existència suprema ajuda les persones a conèixer i estimar Déu, fent ús del món com si fos un mitjà antic de la llum i del seu amor. D'aquest amor deduïm, com a primera conclusió, que l'home i el món són creacions del no-res i, com a segona conclusió, que l'existència suprema té la capacitat d'amor increat o etern i, per tant, és una estructura que, en la seva unitat d'ésser diví, no és únicament una Persona, sinó dues o tres Persones eternes que s'estimen.

Segons la primera conclusió, el món i l'home no són creacions de l'emanació involuntària, sinó d'un acte de creació voluntària, del no-res, i des d'aquest punt de vista resulta que si el

món i l'home fossin una emanació de l'èsser diví, necessàriament elles no podrien ser la manifestació d'un acte d'amor de Déu en la Trinitat, perquè llavors serien eternes, creades d'una manera necessària per a una essència eterna. En aquest cas, el mal fet per l'home a si mateix i al món s'originaria en Déu mateix. D'una banda, l'home i el món no podrien alliberar-se del mal que porten dins. Ni l'home ni tampoc el món no podrien avançar cap a la bondat infinita de Déu. Un Déu així seria per si mateix limitat, perquè no podria superar el mal. Només un Déu lliure és un Déu infinit en el pla moral, i per això l'home i el món poden avançar espiritualment cap a l'infinit en ell. Els qui no accepten la idea d'un món creat per un Déu completament lliure, i declaren que el seu origen no prové de la seva voluntat, consideren que només a través d'aquesta visió poden salvar la idea que el món és infinit o que pot créixer fins a l'infinit. Però, quin tipus de naturalesa infinita és aquella a la qual el mal sempre li és obstacle per avançar cap a l'infinit en l'amor? L'home i, a través seu, el món es poden veure impedits d'avançar cap a l'infinit per la mateixa llibertat de l'home, i això demostra la seva limitació en la creació, però que es pot superar per la comunió amb Déu, el Creador no creat, el Creador lliure. Només d'aquesta manera es pot explicar per què l'home, quan accepta deliberadament el mal, acaba en la mort i els seus béns també acaben podrint-se. Però en un món i en un home creats per Déu, fins i tot la mort és vençuda per Déu, que la rep com a persona. El mal i la mort ja no aturen l'home i el món en el seu creixement cap a l'infinitud del Déu veritable, és la seva voluntat qui ho fa. Segons l'afirmació enganyosa del creixement cap a la vida, el mal és només una marginació contínua de la vida o del seu tancament en la limitació de la creació, una limitació de l'existència, idèntica en la seva extremitat amb la mort, equivalent a la pobresa extrema de la vida. El mal és una

reclusió en la limitació de la creació, que esdevé per aquest motiu monòtona i insuportable i no pot donar satisfacció a través d'un creixement espiritual infinit.

La segona conclusió implica el fet que, des de tota l'eternitat, Déu no és una existència unipersonal. En aquest cas, on situaríem l'amor que explica la creació del món? Se'l va quedar Déu per l'aparició del món? Si el món ha aparegut, com a necessitat, de l'anomenat Déu, això vol dir que una virtualitat de l'amor ha estat necessària. I, per tant, el món era necessari perquè ell arribi a l'amor. Però en aquest cas parlaríem d'amor? I en aquestes circumstàncies, com és possible que el món s'hagi fet més tard que Déu? I seria creat en aquest cas? I si no és creat, no es relaciona amb el punt d'origen d'on ha sortit la seva imperfecció, que és la conseqüència de tants fenòmens del desamor?

La negació d'ambdues conclusions ens condueix al panteisme que confon el món amb Déu i condueix a la negació del caràcter personal de Déu i a la seva singularitat envers el món. A més, aquest panteisme no pot explicar l'existència com a força superior sense reconèixer una existència superior a unes lleis cegues. El panteisme és el motiu de la mort absurda i tràgica, que sempre és vençuda per la vida.

Es podrien objectar aquestes conclusions, perquè si el món i l'home, com a creacions, no poden ser res més que l'obra de l'amor de Déu, en aquest cas l'amor no pot explicar l'existència del Fill i de l'Esperit Sant des de tota l'eternitat en la hipòstasi del Pare. Però el Fill i l'Esperit Sant no apareixen després del Pare, sinó que existeixen junts des de sempre, en un amor recíproc. El Pare engendra el Fill i fa procedir l'Esperit Sant, però el Fill també s'engendra i l'Esperit procedeix per sempre del Pare. L'amor no és abans que ells i tampoc ells abans que l'amor. Ells són l'estructura eterna de l'amor. L'amor és l'existència matei-

xa. D'on sortiria l'amor, sinó de l'existència? És, doncs, el misteri etern de la plenitud de la vida. Si combinem les dues conclusions, resulta que Déu és un ésser comú en una Trinitat de Persones i fa possible que ell creï, a través del seu amor, un món del no-res, que posa al servei de l'home, per a la comunió d'amor entre ells i en l'amor de Déu. La creació del no-res demostra al mateix temps la seva omnipotència i la seva llibertat, però a través d'aquesta s'explica també la possibilitat dels éssers humans de manifestar-se contra ell i que puguin tenir enemistat entre ells, sense que ell els destrueixi i destrueixi el món, com a conseqüència de la por que en té.

Si fos una deïtat impersonal la que portés a l'existència el món i l'home, només com una mena d'emanació de si mateixa, no seria, de fet, ni totpoderosa ni lliure, i els éssers humans no gaudirien de la llibertat. La manca d'omnipotència d'una tal divinitat es podria concretar també en la necessitat de ser part d'una substància, existent al seu costat, per a organitzar el món emanat d'ella. Les dues formes d'existència es limitarien en aquest cas de manera recíproca, o el mal de l'home i les mancances del món serien el producte necessari de la seva substància pròpia, sense poder superar-lo. La mateixa limitació recíproca necessària i la mateixa impossibilitat de superar el mal es demostraria també si l'home i el món, que emanarien d'un principi del mal, diferenciat de l'anomenada divinitat, fossin com un principi del bé.

Només un món creat del no-res per a l'home, creat també del no-res, demostra l'existència del Déu veritable, és a dir, totpoderós i lliure, que pot donar a l'ésser humà, creat per ell, la possibilitat de l'ús lliure del món i, com a conseqüència, el poder de ser feliç en el món, que ell, de fet, ha creat i que es troba en relació de dependència amb ell, o el poder de la seva infelicitat, per un ús que s'allunya de la seva relació amb ell.

El món i l'home, creats del no-res, no tenen res d'ells mateixos, sinó que tot prové de Déu. No són res per ells mateixos. Això és una temptació per a totes les filosofies que consideren el món i l'home com a essència de l'anomenada divinitat. Aquest raonament que confon el poder del món amb l'essència divina degrada l'essència divina i fa impossible de destruir el mal. De fet, l'essència divina no és la mateixa cosa que el poder diví. Déu disposa lliurement del seu poder i també del poder creador. Si no en poguéu disposar per la seva pròpia voluntat de manera lliure, Déu no seria, de fet, totpoderós, sinó que estaria sotmès a una llei, en virtut de la qual el món emanaria d'ell, i això privaria l'ésser humà del poder d'oposar-se a l'anomenada divinitat. En aquest cas, l'home cometria el mal com si aquest emanés de la mateixa essència divina, fet que realment la limita. Déu dóna vida al món i a l'home no del seu ésser, sinó del no-res, a base del seu poder, que fa servir per la seva pròpia voluntat, i això pot fer que l'home s'hi oposi. Déu pot disposar del seu poder a la seva voluntat, i això el fa totpoderós i no subordinat a unes lleis, i pot donar a l'home també la voluntat d'oposar-s'hi. Per poder entendre el Déu totpoderós, no subordinat a unes lleis, i que dóna a l'home la possibilitat d'oposar-s'hi, és a dir, el Déu lliure, cal reconèixer una voluntat en Déu. Un Déu sense voluntat no és un Déu veritable, perquè no és un Déu totpoderós. Ell pot crear del no-res un ésser humà dotat també de voluntat: Déu disposa del seu poder a través de la seva voluntat, i també, a través d'ella, dóna a l'home creat el poder d'oposar-se-li en els seus pensaments i en els seus actes.

Quan Déu ha donat a l'home la voluntat de disposar ell mateix la manera de relacionar-se amb ell, ha fet que la felicitat de l'home depengui de la seva naturalesa, de l'ús de la seva voluntat en conformitat amb la voluntat de Déu. I aquí és on apareix la necessitat. L'home no pot ser feliç si no s'obre a través de la

seva voluntat a la voluntat de Déu, perquè Déu no vol res més que comunicar a l'home la seva vida, a través de l'amor, i d'aquesta manera vol desitjar-li el bé. Perquè el bé no pot ser res més que la dedicació de si mateix del qui té per naturalesa l'ésser i el dóna al qui el necessita com a font de la vida. I és per això que, en tota la literatura ascètica ortodoxa, la principal condició de la felicitat eterna de l'home és «trencar la pròpia voluntat», perquè es faci la voluntat de Déu, i això vol dir que l'home posi d'acord la seva voluntat amb la voluntat de Déu, el qual no vol res més que donar cada cop més vida a la creatura humana. Per ajudar l'home que es conformi amb la seva voluntat divina, el Fill es va fer home en Crist, per donar a l'home, a través de la comunió amb ell i segons la condició assumida i el model de la seva vida com a home, el poder de concretar aquesta conformitat. Això es va fer en Crist. Ell ha mostrat a l'home el camí vers la felicitat eterna, perquè pugui tenir el poder d'avançar-hi durant la seva vida terrenal. En aquest cas Jesús esdevé la llum absoluta de l'home, llum que no solament ensenya el camí a seguir, sinó que també li dóna el poder d'avançar cap a ella.

Això demostra que l'home ha rebut, a través de la creació, una llum que hi ha en ella, unida a la llum de la naturalesa amb la qual forma una unitat a través del seu cos. Perquè la naturalesa de l'home, assumida en Crist i elevada a la felicitat en la unió amb la felicitat divina, és l'ésser que va ser donat a l'home al començament, i que podria haver arribat a ser la felicitat eterna si s'hagués obeït la voluntat divina. Per tant, en Crist s'ha restablert la veritable naturalesa de l'home. Però aquesta llum de la naturalesa creada és sols una forma per enlairar-se cap a la llum de l'ésser increat, comunicada a l'home a través de les persones de la Santíssima Trinitat, i especialment a través del Fill engendrat del Pare. L'ésser humà ha estat creat perquè pugui créixer en la unió amb Crist. Però si es nega a obrir-se a través

de la voluntat d'aquesta llum absoluta que Déu li dóna a través del seu Fill, d'una manera incompleta abans de l'encarnació i completa després de l'encarnació, l'home es queda en una llum limitada i fins i tot cau en una llum distorsionada, i considera que la llum no prové de fora del món, sinó que és una llei immanent del món, que seria l'última força i que, de fet, no dóna un valor real ni al món, ni tampoc a l'home. I això demostra de nou el paper de la voluntat de Déu, com a Creador, i de l'home que Déu ha creat perquè avanci cap a la llum veritable.

La no-acceptació de la llum divina comporta una limitació de la llum i, com a conseqüència, un tancament de la llum. Perquè això vol dir acceptar unes lleis que impedeixen el camí cap a l'amor de Déu, és a dir, aturar-se en unes lleis que tanquen l'home en el món. D'aquesta manera s'aconsegueix que l'home és quedi en allò que correspon al món, predestinat a les formes individualitzades, materials. Només en l'amor entre les persones, enfortit amb l'amor de Déu, l'home troba la llibertat de creixement infinit i la possibilitat d'avançar infinitament en el camí de la vida.

El misteri veritable de l'home i del món rau en el fet d'avançar cap a Déu, lliure i etern, és a dir, cap a la comunió real amb ell.

Tot i així, la voluntat de Déu i de l'home, en la relació entre ells per al creixement total de l'home cap a la llum increada, eterna i infinita, posa en relleu, de fet, el caràcter dels homes com a persones conscients. Perquè només la consciència de Déu pot crear l'amor per l'home i només la consciència de l'home pot crear en ell la voluntat de buscar l'eternitat i de seguir cap a la llum infinita i eterna de Déu. Només un Déu conscient pot valorar l'home i només un home conscient pot valorar Déu. I només la consciència de l'home pot canviar la seva voluntat d'aconseguir la vida real, eterna, que ve de Déu, en el cas que l'home la pugui tenir malgrat el seu egoisme.